

מנה בדת

שינוי הדף היומי בדרך קצרה

לע"נ הגאון רבי חיים בן רבי אברהם יוסף קריזוירט זצוק"ל הערות והנצחות טל' 0548449853 או מייל MABADAF12@GMAIL.COM

גליון 103 פרשת ויחי תשפ"ב

מגילה ז-יג

ור' יהודה לומד שכתוב הוא וגם לכם לומר שמכשירים שניתן לעשות מערב יו"ט אסור, ומה שלא ניתן לעשות קודם מותר. **משנה** החילוק בין שבת ליוה"כ הוא רק שבשבת חייב על זדונו בידי אדם וביהו"כ חייב כרת. **גמרא** משמע שיוה"כ ושבת שוים לענין פטור מתשלומים, וזה כדעת ר' נחוניא שאומר שיוה"כ כשבת לגבי מי שעושה מלאכה ומתחייב ממון שפטור מתשלומין, **שנינו במכות** שלר' חנינא בן גמליאל החייבים כרת שלקו נפטרו מכות, שכתוב ונקלה אחיך לעניןך ואחר שלקה הוא כאחיק, ור' יוחנן אומר שחכמים חלקו על ר' חנינא, ורבא אומר ששאלו אצל רב שאם לחכמים חייב מלקות ולא נפטר מכות, א"כ אין חילוק בין יוה"כ לשבת ושניהם זה בידי אדם, ור"ע בר יצחק אומר שמשנתנו כר' יצחק שאין מלקות בכרת, וחייבי כריתות היו בכלל העריות ונכפלה כרת באחותו ללמד שחייב בה רק כרת ולא מלקות, ורב אשי אומר שגם אם יש מלקות בכרת ניתן לפרש במשנה שיוה"כ עיקר חיוב זדונו כרת, ובשבת עיקר החיוב בזדון הוא בידי אדם.

דף ח **משנה** החילוק בין מודר הנאה מחבירו למודר הנאת מאכל מחבירו הוא רק דריסת הרגל וכלים שלא עושים מהם אוכל נפש. **גמרא** משמע שבכלים שעושים בהם אוכל נפש גם מודר מאכל אסור. **למשנתנו** דריסת הרגל אסורה במודר הנאה, וקשה הרי לא מקפידים על כך, ויש לבאר שמשנתנו כר"א שגם מה שאדם מותר עליו אסור במודר הנאה.

משנה החילוק בין נדר לנדבה שבנדר חייב באחריותו ובנדבה אין חייב באחריותה. **גמרא** משמע שבכל תאחר עובר גם בנדר וגם בנדבה, אך בקניין שנינו שנדר הוא שאומר הרי עלי עולה, ונדבה היא שאומר הרי זו עולה, ובנדר אם מתה או נגנבה או אבדה חייב באחריותה, ונדבה אם מתה נגנבה או אבדה אינו חייב באחריותה, ור"ש אומר שלומדים זאת מונרצה לו לכפר עליו שמה שעליו חייב באחריותו, ומה שלא עליו אינו חייב באחריותו, ורב יצחק בר אבדימי מפרש שכשאומר עלי זה כאילו טעון על כתיביו.

משנה החילוק בין זב שראה שתיים לזב שראה שלש הוא רק לענין קרבן. **גמרא** ולענין טומאת משכב ומושב וספירת ז' נקיים שניהם שוים, ולר' סימאי לומדים זאת ממה שכתוב שתיים ונקרא טמא וגם שלש נקרא טמא א"כ בשנים יש רק טומאה ובג' יש גם קרבן, ואין לומר שבג' יהיה רק קרבן בלי טומאה, כי כבר נטמא כשראה ב', ואין לומר שבג' יהיה רק קרבן, ובג' יהיה גם טומאה וקרבן, כי כתוב וכפר עליו הכהן לפני ה' **מזובו** במקצת שנים מביאים קרבן ומקצתם לא מביאים קרבן, ואם ראה ג' מביא, אך ראה ב' אינו מביא, ואין לומר שבג' יביא קרבן ובג' לא יביא, כי כשראה ג' ראה כבר ב', וצריך את שני הפסוקים שמדברי ר' סימאי קשה שבג' לא יהיה טומאה, ולומדים מזובו שבג' יש טומאה ומזובו לא לומדים כמה ראיות, וחידוש ר' סימאי שבג' ראיות טמא, ולפ"ז שדורשים מזובו, א"כ מה שכתוב וכי יטהר הזב מזובו לומדים למעט שיספור מהזוב שלו גם כשהוא עדיין מצורע ולא צריך להטהר מהצרעת בספירת הזוב, ומהפסוק **מזובו וספר** לומדים שגם בראוה ב' יספור ז' ימים, ולכאורה זה פשוט שאם טמא כזב לענין משכב ומושב ודאי יספור ז' **עמוד ב** אך יש להוכיח מזבה יום אחד, שמשמאה משכב ומושב ואינה סופרת ז', לכן לומדים מזובו וספר שגם במקצת זוב דהיינו בראית ב' יספור ז', ורב פפא הקשה שלענין קרבן מזובו ממעט ב' ראיות, ולענין ספירה מזובו מרבה ב' ראיות, ואמר אביי שאם ממעטים גם לענין ספירה התורה לא צריכה לכתוב, ואין לומר שהיינו לומדים במה מצינו שלא יצטרכו ספירת ז', שיש לפרוך ששומרת יום תוכיח שיש טומאת זב בלי ספירה, ואין לומר ש**מזובו** בא למעט מזובו ונגעו, שהיה אפשר לכתוב רק **וכי יטהר הזב** והיינו לומדים שיש לו רק זיבה, וכתוב **מזובו** לרבות ספירה בב' ראיות.

משנה ההבדל בין מצורע מוסגר למוחלט הוא רק פריעה ופרימה, וההבדל בהטרת מצורע מוסגר ומוחלט הוא רק תגלחת וצפרים. **גמרא** ומשמע שלענין שילוח וטומאת הם שוים, ורב שמואל בר יצחק שנה לפני רב הונא שלומדים את זה מהפסוק **וטהרו** ומהפסוק **היה וכבס בגדי וטהרו** והיינו שטהור מפריעה ופרימה, ורבא דוחה שא"כ לגבי זב כותב **וטהרו** וממה נטהרו, אלא הכוונה שטהור עכשיו מלטמא כלי חרס בהיסט, ואף שראה אח"כ לא נטמא למפרע, וא"כ נאמר גם במצורע שנטהר מלטמא בביאה, ורבא לומד מהפסוק **והצורע אשר בו הנגע** שדוקא מי שצרעתו תלויה בגופו טעון פריעה ופרימה, ולא מי שצרעתו תלויה בימים, ואביי מקשה שלפ"ז גם לגבי שילוח נאמר **כל אשר בו הנגע יטמא**, ונאמר שרק מי שצרעתו תלויה בגופו טמא, ואם אינה תלויה בגופו לא טעון שילוח, ואין לומר שאינו טעון שילוח, שהמשנה אומרת שההבדל בין מוסגר למוחלט הוא רק פריעה ופרימה ומשמע שלענין שילוח וטומאה בביאה הם שוים, אמר רבא שכתוב **ימי כל ימי** לרבות שילוח במוסגר, ומהפסוק **ויצא הכהן אל מחוץ למחנה והנה נרפא נגע הצרעת מן הצרוע** לומדים שרק מי שצרעתו תלויה ברפואות, ומצורע מוסגר שצרעתו תלויה בימים ממעטים מתגלחת וצפרים.

דף ז אם היו לומדים שפורים באדר ב' **מבכל שנה** היה ניתן לפרוך שנאמר אדר הסמוך לשבט, ואם היו לומדים רק **מהשנית** היינו אומרים שניתן לקרוא לכתחילה באדר א' ובאדר ב', לכן צריך ללמוד גם **מבכל שנה ושנה**, ור"א בר' יוסי לומד **מהשנית** כדברי רב שמואל בר' יהודה שאומר שבתחילה קבעו בשושן ואח"כ בכל העולם.

רב שמואל בר יהודה אומר שאסתר שלחה לחכמים שיקבעו את הפורים לדורות, אמרו לה שזה יעורר עלינו קנאה בין האומות אמרה להם אסתר שכבר נכתב הענין בספר דברי ימי מלכי פרס ומדי.

רב ור' חנינא, ור' יוחנן ורב חביבא ויש שונים בכל סדר מועד בזוג זה להחליף את ר' יוחנן בר' יונתן, והם אמרו שאסתר שלחה לחכמים שתכתב המגילה לדורות, אמרו לה שנאמר **הלא כתבתי לך שלישים** והיינו שיכתבו את מפלת עמלק רק ג' פעמים ולא ד' פעמים, עד שמצאו רמז בפסוק, **כתב זאת זכרון בספר**, **כתב זאת** היינו מה שכתוב בתורה **בספר** שמות ודברים, **זכרון** זה מה שכתוב בנביא אצל שאול, **בספר** היינו במגילה, ונחלקו בזה תנאים, שר' יהושע למד, **כתב זאת בספר שמות**, **זכרון** בחומש דברים, **בספר** היינו בנביא, ולר"א המודעי **כתב זאת** היינו מה שכתוב בספרי שמות ודברים, **זכרון** היינו מה שכתוב בנביא, **בספר** היינו מה שכתוב במגילה.

רב יהודה אומר בשם שמואל שמגילת אסתר לא מטמאה ידים, וא"כ שמואל סובר שאסתר לא נאמרה ברוח הקודש, ואמנם שמואל אמר שאסתר נאמרה ברוח הקודש היינו לקריאה אך לא לכתבה, ובברייתא שנינו שלר"מ קהלת לא מטמא ידים, וב"ש וב"ה נחלקו בשיר השירים, ולר' יוסי שיר השירים מטמא ידים, ונחלקו בקהלת, ולר"ש, ב"ש מקילים בקהלת וב"ה מחמירים, ולכו"ע רות שיר השירים מטמאים ידים, וזה כר' יהושע שאסתר ניתנה ליכתב, לר"ש בן מנסיא קהלת אינה מטמאה את הידים שהיא חכמת שלמה, אמרו לו ששלמה המלך אמר הרבה יותר שכתוב **וידבר שלשת אלפים משל**, וכתוב **אל תוסף על דבריו**, והביאו עוד פסוק שלא נאמר שאמנם אמר הרבה אך ניתן לכתוב אם רוצים, וכתוב **אל תוסף**, ומה שנכתב הוא ברוח הקודש.

ר"א לומד שאסתר נאמרה ברוח הקודש, מהפסוק **ויאמר המן בלבו**, ור"ע לומד מהפסוק **ותהי אסתר נשאת חן בעיני כל רואיה**, ור"מ לומד זאת מהפסוק **ויודע הדבר למרדכי**, ור' יוסי בן דורמסקית לומד מהפסוק **ובכזה לא שלחו את ידם**, ושמואל אומר שהוא לומד ממקום שעדיף מכולם, שכתוב **קימו וקבלו** שקימו למעלה מה שקבלו למטה, ורבא אומר שלכולם יש פירכא מלבד לשמואל, שבפסוק **ויאמר המן** ניתן לומר שידעו מסברא שהמן אמר האם יש מישהו חשוב למלך כמותי והוא אמר על דעת עצמו, ואת הפסוק **ותהי אסתר** ניתן לפרש כמו שאמר ר"א שלכל אחד היה נדמה שהיא מאומתו, ואת הפסוק **ויודע הדבר למרדכי** יש לפרש כדברי ר' אבא שבגתן ותרש היו טרסיים ומרדכי הבין את שפתם, ומהפסוק **בכזה** אין ללמוד שיש לומר ששלחו שליחים על כך, ולדברי שמואל אין פירכא, וע"ז אמר רבינא שטוב לפלל חרף אחד מסל מלא דילועים, רב יוסף לומד מהפסוק **וימי הפורים האלו לא יעברו מתוך היהודים**, ור"ע בר יצחק לומד מההמשך, **וזכרם אל יוסף מרעם**.

רב יוסף שמשלוח מנות יוצאים בב' מנות לאיש אחד, ומתנות לאביונים צריך ב' מתנות לב' אביונים, ר' יהודה נשיאה שלח לר' אושעיא ירך של עגל שלישי ונוד יין, **עמוד ב** אמר ר' אושעיא קיימת בי **משלוח מנות איש לרעהו**, ורבה שלח למרי בר מר בידי אביי מלוא השק תמרים ומלוא כוס קמח קלי, אמר אביי לרבה שמרי יאמר עליך אם החקלאי נעשה מלך לא יורד הסל מצוארו, ומרי שלח לרבה מלוא השק ונגביל ומלוא כוס פלפל ארוך, אמר לו אביי שרבה יאמר אני שלחתי מתוק ומרי שלח לי חרף, ואמר אביי שכשיצא מרבה היה שבע, וכשהגיע לבית מרי הגישו לו שישים קערות של ס' מיני קדירה, ואכל מהם ס' חתיכות והבישול האחרון היה צלי קידר ורצה לכוס הקערה אח"כ, ואמר אביי שע"ז אומרים רעב העני ואינו יודע, או שיש רווח לדבר טעים.

אביי ור' חנינא בני רב אבין החליפו ביניהם את סעודתם לצאת ידי חובת משלוח מנות.

רבא אומר שאדם חייב להשתכר בפורים עד שלא ידע בין ארור המן לברוך מרדכי.

רבה ור' זירא אכלו סעודת פורים יחד והם השתכרו, ובתוך כך שחט רבה את ר' זירא ולמחרת ביקש עליו רחמים והחייהו, ובשנה אחרת אמר רבה נאכל שוב יחד, אמר ר' זירא מי אמר שיתרחש נס כל שעה.

רבא אומר שאם אכל סעודת פורים בלילה אינו יוצא בה, שכתוב **ימי משתה ושמחה**, רב אשי ישב לפני רב כהנא והתאחר הזמן ולא באו לשיעורו, אמר רב כהנא מדוע אחרו בגלל סעודת פורים הרי יכלו לאכול בלילה, אמר רב אשי אינך יודע שרבא אומר שלא יוצא בסעודת פורים בלילה, אמר לו באמת כך אמר, ושנה ממנו את זה מ' פעמים עד שהיה אצלו כמונה בכיסו. **משנה** החילוק בין יו"ט לשבת הוא רק אוכל נפש. **גמרא** משמע שיו"ט ושבט שוים לאיסור במכשירי אוכל נפש, וכן דעת ת"ק בברייתא, ור' יהודה מתיר גם מכשירי אוכל נפש, ות"ק לומד מהוא ולא מכשיריו, ור' יהודה לומד **מלכם** לכל צרכיכם, ות"ק לומד **מלכם** למעט עכו"ם וכלבים,

משנה ההבדל בין ס'ת לתפילין ומזוזות, שס'ת נכתב בכל לשון, ותפילין ומזוזות נכתבים רק אשורית, ולרשב"ג גם ס'ת נכתב רק יוונית. **גמרא** לענין תפירה בגדים ולטמא הידים הם שוים.

יש ברייתא שאם כתב תרגום במקרא, או שכתב מקרא בתרגום, או שכתב בכתב עברי אינו מטמא הידים, ומטמא רק אם כתב אשורית על ספר ובדיו, ולפ"ז ס'ת פסול בכל לשון.

דף ט רבא מחלק שהברייתא פסלה בכתב אחר, והמשנה הכשירה בכתב אשורית אך בלשון אחרת, ואביי מקשה שהם הברייתא דיברה בכתב אחר א"כ גם מקרא שכתבו מקרא פסול, או תרגום שכתבו תרגום, אלא הברייתא היא לדעת רשב"ג, אך קשה לרשב"ג עצמו מתיר יוונית, אלא יש לומר שהברייתא דיברה בתפילין ומזוזות שכתוב בהם והיו שיכתבו בהוויתן, אך יש לדחות שלא כתוב שם תרגום שכתורה כתוב תרגום רק בפסוק **יגר סהדותא**, אלא יש לומר שהברייתא דיברה במגילה שכתוב בה **ככתבם וכלשונם**, ולרב פפא כתוב תרגום במגילה **ונשמע פתגם המלך**, ולר"ג בר יצחק כתוב **וכל הנשים יתנו יקר לבעליהן**, ולרב אשי הברייתא דיברה בשאר ספרים וכו' יהודה, ששנינו בברייתא שתפילין ומזוזות נכתבים רק אשורית, ורבתינו התירו יוונית, וקשה הרי כתוב והיו, אלא זה מדובר בספרים, ובכ"ז התירו יוונית, ולפ"ז ת"ק אסר גם יוונית, אלא הכוונה שרבתינו לא התירו שיכתבו אלא רק יוונית, ור' יהודה אומר שהתירו יוונית רק בס'ת, כמו המעשה בתלמי המלך שכינוס ע"ב זקנים והכניסם לע"ב בתים, ואמר לכל אחד שיכתוב את התורה ביונית, והקב"ה נתן עצה בלב כולם, והם שינו בכמה דברים, שכתבו **אלוקים** בראשית, **אעשה** אדם **בעלם וברמות**, ויכל ביום השישי וישבות ביום השביעי, וזר ונקבה **בראו** ולא כתבו בראם, הבה ארדה **ואבלה** שם שפתם, ותצחק שרה **בקרוביה**, כי באפם הרגו **שור** וברצונם עקרו **אבוס**, ויקח משה את אשתו ואת בניו וירכיבם על **נושא בני אדם**, ומושב בני ישראל אשר ישבו במצרים **ובשאר ארצות** ארבע מאות שנה, וישלח את **זאטוטי** בני ישראל ואל **זאטוטי** בני ישראל לא שלח ידו, **עמוד ב** לא **חמד** אחד מהם נשאתי, אשר חלק ה' אלוהין אותם **להאיר** לכל העמים, וילך ויעבוד אלוהים אחרים אשר לא צוית **לעבדם**, וכתבו את **צעירת הגלים** ולא ארנבת, שארנבת היא שם אשתו ויאמר צחקו בי היהודים וכתבו שם אשתי בתורה.

ר' יוחנן אומר שהלכה כרשב"ג, והוא למד מהפסוק, **יפת אלוקים ליפת וישכון באהלי שם**, שדבריו של יפת יהיו באהלי שם, ואין לומר שיכתבו גם בשפת גומר ומגוג, כי כתוב **יפת והיינו יפיו** של יפת דהיינו יוונית.

משנה ההבדל בין כהן משוח בשמן המשחה לכהן מרובה בגדים הוא רק פר הבא על כל המצוות, ההבדל בין כהן משמש לכהן שעבר הוא פר יוה"כ ועשירית האיפה. **גמרא** כהן משוח וכהן מרובה בגדים שוים לענין פר יוה"כ ועשירית האיפה, ולא כר"מ שסובר שמרובה בגדים מביא פר הבא על כל המצוות ולחכמים אינו מביא, ור"מ לומד את זה מהמשנית, אך לפ"ז הסיפא של המשנה שההבדל בין משמש לעבר הוא פר יוה"כ ועשירית האיפה, ולשאר הדברים הם שוים, וזה כר"מ ששישנינו שלר"מ אם אירע פסול בכהן ומינו אחר תחתיו, הראשון חוזר לעבודתו והשני כל מצות הכהונה גדולה עליה, ולר"י הוסיף הראשון חוזר לעבודתו והשני אינו עובד לא כהדיוט ולא ככה"ג, והיה מעשה בר' יוסף בן אולם מציפורי שאירע פסול בכה"ג ומינוהו תחתיו ואמרו החכמים שהראשון יחזור ור' יוסף לא יעבוד לא כהדיוט ולא ככה"ג, לא כהדיוט מפני שמעלים בקודש ולא מורידים, ולא ככה"ג שלא יהיה איבה, ורב חסדא אומר שאכן הרישא במשנה לא כר"מ אך הסיפא כר"מ, ורב יוסף אומר שזה דעת רבי והוא סובר ברישא כחכמים ובסיפא כר"מ.

משנה ההבדל בין שילה לירושלים שבשילה אוכלים קדשים קלים ומעשר שני בכל הרואה, ובירושלים אוכלים רק לפני מן החומה וקדשי קדשים נאכלים רק לפני מהקלעים, **דף י** אחרי קדושת שילה יש התר במות, אך אחר קדושת ירושלים אין התר במות. **גמרא** ר' יצחק אומר ששמע שמקריבים בבית חנוני בזמן הזה, וא"כ הוא סובר שבית חנוני אינו בית ע"ז, וגם שקדושה לא ראשונה אלא קידשה לעתיד לבא, שלמדו בברייתא מהפסוק **כי לא באתם עד נתחל המנוחה ואל הנחלה, מנוחה** זה שילה ונחלה זה ירושלים, ומקשים שנתחל המנוחה שכמו שמנוחה יש אחריה התר, כך נתחל יש אחריה התר, ואמרו לר' יצחק האם אמרת את זה ואמר שלא, ורבא נשבע שהוא כן אמר זאת, אלא חזר בו בגלל קושית רב מרי ששנינו שקדושת ירושלים אין התר אחריה, וכן שנינו בזבחים שמשבאו לירושלים נאסרו הבמות ולא היה יותר התר והיא היתה נתחלה, ונחלקו בזה תנאים שר"א אמר שכשבנו בהיכל עשו קלעים להיכל ולעזרה, ובהיכל בנו מבחוץ ובעזרה בנו מבנים, ור' יהושע אמר ששמע שמקריבים אף ללא בית ואוכלים קדשי קדשים ללא קלעים, ואוכלים קדשים קלים ומעשר שני ללא חומה, שקדושה ראשונה קדושה לשעתה ואף לעתיד לבא, וא"כ ר"א סובר שלא קידשה לעתיד לבא, ורבינא דוחה שלכו"ע קידשה לעתיד לבא וכל אחד אמר מה שמע, ומה שעשו קלעים הוא רק לצניעות, אך נחלקו בזה תנאים אחרים ששנינו שר' ישמעאל בר' יוסי אמר שחכמים מנו בתי ערי חומה שכשעלו בני הגולה קידשו רק אותם והשאר בטל כשגלו, וא"כ הוא סובר שהקדושה הראשונה בטלה, ובברייתא אחרת אמר ר' ישמעאל שהיו הרבה ערים מוקפים חומה שכתוב

שישים עיר כל חבל ארגוב וכתוב כל אלה ערים בצורות חומה גבוהה, ומנו את אלו, שקדשו רק את אלו, **עמוד ב** ולכאורה הוא אמר שאינם צריכים לקדש, אלא הכוונה שכתב את אלו ומנו אותם ולא רק אלו אלא כל מה שיש בו מסורת שהוא מוקף חומה מימות יהושע בן נון נוהג בו מצוות בתי ערי חומה שקדושה ראשונה לא בטלה, ולכאורה יש סתירה בדעת ר' ישמעאל בר' יוסי, ויש לומר שזה ב' תנאים בדעתו, או שהברייתא השניה היא כר"א בר' יוסי, ששנינו שר"א בן ר' יוסי למד מהפסוק **אשר לוא חומה** אף שאין לו עכשיו והיה לו קודם.

ר' לוי אר' ר' יונתן אמרו בפסוק **ויהי בימי אחשורוש**, שמסורת היא מאנשי כנסת הגדולה שכל מקום שכתוב **ויהי הוא** לשון צער, וכן **ויהי בימי שפוט השופטים** שהיה רעב, וכן **ויהי כי החל האדם לרוב**, והצרה, וירא ה' כי רבה רעת האדם, ויהי **בנסעם מקדם**, והצרה היא הבה נבנה לנו עיר, ויהי **בימי אמרפל**, והצרה, **עשו מלחמה**, ויהי **בהיות יהושע ביריחו**, והצרה, וחרבו שלופה בידו, ויהי ה' את יהושע, והצרה, וימעלו בני ישראל, ויהי איש אחד מן הרמתיים, והצרה, כי את חנה אהב וה' סגר רחמה, ויהי כי זקן שמואל והצרה, בניו אלו הלכו דרכיו, ויהי דוד לכל דרכיו **משכיל**, והצרה, ויהי שאל עין את דוד, ויהי כי ישב המלך בביתו, והצרה, ויהי **אתה לא תבנה הבית**, ואף שכתוב **ויהי ביום השמיני** ושנינו שהיה אותו יום שמחה לפני ה' כיום בריאת שמים וארץ, שכתוב שם **ויהי בוקר**, ויש לומר שהיתה צרה שנפטרו נדב ואביהוא, אך קשה מהפסוק בבנין המקדש **ויהי בשמונים שנה וארבע מאות שנה**, וכן **ויהי כאשר ראה יעקב את רחל**, וכן **ויהי ערב ויהי בוקר** וכן **יום שני** וכן שאר הימים, ושם אין צרה, ואומר רב אשי שויהי לבד יש עם צרה ויש בלי צרה, אך **ויהי בימי הוא** עם צרה ויש ה' פעמים בתנ"ך, ויהי **בימי אחשורוש**, וכן **ויהי בימי שפוט השופטים**, וכן **ויהי בימי אמרפל**, וכן **ויהי בימי אחז**, וכן **ויהי בימי יהויקים**.

ר' לוי אומר שמסורת בידינו שאמוץ אבי ישעיהו ואמציה המלך הם אחים, ובא לחדש כדברי רב שמואל בר נחמני בשם ר' יונתן שכלה שהיא צנועה בבית חמיה יוצאים ממנה מלכים ונביאים, שכתוב **ויראה יהודה ויחשבה לזונה כי כסתה פניה**, ולכאורה כיסוי הפנים אינו סיבה לזנות, אלא שיהודה לא הכירה בביתו כי כסתה פניה, ויצאו ממנה מלכים, דוד וצאצאיו, ונביאים, ישעיהו שהוא בן אמוץ שהוא אחי אמציה.

ועוד אמר ר' לוי שמסורת בידינו שמקום הארון בביהמ"ק אינו מוריד מהמדיה, ששנינו שלארון היה "אמה לכל צד וכתוב **ולפני הדביר עשרים אמה אורך**, וכנף הכרוב האחד עשר אמות, וא"כ מידת הארון לא נחשבת. **ר' יונתן פתח** לדרוש בעניני מגילה בפסוק **וקמתי עליהם והכרתי לבבל שם ושאר נין ונכד נאום ה'**, שם זה הכתב שלהם, ושאר זה לשונם, נין זה מלכות, ונכד היא ושתי.

רב שמואל בר נחמני פתח לדרוש במגילה בפסוק, **תחת הנעצוץ יעלה ברוש, נעצוץ** זה המן שעשה עצמו ע"ז שכתוב בה **ובכל הנעצוצים ובכל הנחלילים**, וברוש זה מרדכי שנקרא ראש לכל הבשמים שכתוב **ואתה קח לך בשמים ראש ומתרגמים מרי דכיא, ותחת הסרפד יעלה הדס**, תחת ושתי הרשעה בת בנו של נבוכדנצר ששרף רפידות היכל ה' שכתוב **רפידתו זהב**, יעלה הדס זו אסתר שנקראת הדסה שכתוב **ויהי אומן את הדסה**, והיה לה' לשם זה מקרא במגילה, **לאות עולם לא יכרת אלו ימי פורים**.

ריב"ל פתח לדרוש במגילה מהפסוק **והיה כאשר שש ה' אלוקיכם להיטיב אתכם, כן ישיש להרע אתכם** ולכאורה שנינו שה' אינו שש במפלת רשעים שכתוב בצאת לפני החלוצ ו**אומרים הודו לה' כי לעולם חסדו**, ואמר ר' יוחנן שלא כתוב כאן **כי טוב שה' לא שש במפלת רשעים**, וכן דרש ר' יוחנן בפסוק **ולא קרב זה אד זה כל הילילה**, שמלאכי השרת בקשו לומר שירה אמר הקב"ה מעשי ידי טובעים ביים ואתם אומרים שירה, ואומר ר"א שה' לא שש אך הוא משיש אחרים, ומדויק כן בפסוק שכתוב **כן ישיש ולא כתוב כן יושש**.

ר' אבא בר כהנא פתח לדרוש במגילה בפסוק, **לאדם שטוב לפניו נתן חכמה ודעת ושמחה**, וזה נאמר על מרדכי, **ולחוטא נתן ענין לאסוף ולכנוס זה המן**, לתת לטוב לפני האלוקים אלו מרדכי ואסתר, שכתוב **ותשם אסתר את מרדכי על בית המן**.

רבה בר עופרן פתח לדרוש במגילה בפסוק, **ושמתי כסאי בעולם והאברתי משם מלך ושרים**, מלך זו ושתי, ושרים אלו המן ועשרת בניו.

דף יא ר' דימי פתח לדרוש במגילה בפסוק, **כי עבדים אנחנו ובעבודותינו לא עזבנו ה' אלוקינו ויש עלינו חסד לפני מלכים ושרים**, וזה היה בימי המן. **ר' חנינא בר פפא פתח** לדרוש במגילה בפסוק, **הרכבת אנוש לראשינו באנו באש ובמים ותוציאנו לרויה, באש בימי נבוכדנצר, ובמים בימי פרעה, ותוציאנו לרויה בימי המן**.

ר' יוחנן פתח לדרוש במגילה בפסוק, **זכר חסדו ואמנתו לבית ישראל ראו כל אפסי ארץ את ישועת אלוקינו**, מתי ראו כולם את הישועה בימי מרדכי ואסתר.

ר"ל פתח לדרוש במגילה בפסוק, **ארי נוהם ודוב שוקק מושל רשע על עם דל, ארי זה נבוכדנצר שכתוב בו עלה אריה מסוככו, דוב זה אחשורוש, שכתוב עליו וארו חזיה אחרי תגינא דמיא לדוב**, ואמר רב יוסף שזה נאמר על הפרסיים שהם אוכלים ושותים כדוב, ומסורבלים בשר כדוב, ומגדלים שער כדוב, ואין להם מנוחה כדוב, **מושל רשע זה המן, על עם דל** אלו ישראל שהיו דלים מהמצוות.

ר"א פתח לדרוש במגילה בפסוק **בעצלתים ימח המקרה ובשפלות ידים ידלוף הבית**, בעצלותם של ישראל שלא עסקו בתורה נעשה שונאו של הקב"ה מן והכוונה עני, שכתוב **ואם מן הוא מערכך**, ומקרה זה הקב"ה שכתוב בו המקרה במים עליותיו.

ר"נ בר צחק דרש במגילה, שיר המעלות לולי ה' שהיה לנו יאמר נא ישראל לולי ה' שהיה לנו בקום עלינו אדם, ואדם היינו המן ולא מלך. רבא פתח לדרוש במגילה בפסוק, כרבות צדיקים ישמח העם זה מרדכי ואסתר שכתוב והעיר שושן צהלה ושמחה, ובמשול רשע יאנח העם שכתוב והעיר שושן נבוכה, רב מתנה פתח לדרוש במגילה מהפסוק כי מי גוי גדול אשר לו אלוקים קרובים אליו, ורב אשי פתח לדרוש מהפסוק או הנסה אלוקים לקחת לו גוי מקרב גוי.

רב דרש בפסוק ויהי בימי אחשוורוש וי והי שהתקיים הפסוק והתמכרתם שם לאויבך לעבדים ולשפחות ואין קונה, ושמואל פתח לדרוש לא מאסתים בימי יוונים, ולא געלתם בימי נבוכדנצר, לכלותם בימי המן, להפר ברייתא אתם בימי פרסיים, כי אני ה' אלוקיהם בימי גוג ומגוג, ובברייתא שנו לא מאסתים בימי כשדים שעמדו להם דניאל חנניה מישאל ועזריה, ולא געלתם, בימי יוונים שעמדו להם שמעון הצדיק וחשמונאי ובניו ומתתיהו כה"ג, לכלותם, בימי המן שעמדו להם מרדכי ואסתר, להפר ברייתא, בימי פרסיים שעמדו להם רבי וחכמי דורות, כי אני ה' אלוקיהם לעתיד לבא שלא תשלוט בהם אומה ולשון, ור' לוי דרש מהפסוק והיה אם לא תורישו את יושבי הארץ, ור' חייא דרש מהפסוק והיה כאשר דימית לעשות להם אעשה לכם.

הוא אחשוורוש, רב מפרש אחיו וכן גילו של ראש, ראש הוא נבוכדנצר שכתוב עליו אתה הוא רישא דדהבא, והוא בן גילו שהוא הרג וגם אחשוורוש רצה להרוג, ונבוכדנצר החריב ואחשוורוש ביקש להחריב, שכתוב בו ובמלכות אחשוורוש בתחילת מלכותו כתבו שטנה על יושבי יהודה וירושלים, ושמואל מפרש אחשוורוש, שבימי הושערו פניה של ישראל כירושל קדירה, ור' יוחנן מבאר שהמזכירו אומר אך לראשו, ור' חנינא אומר שכולם נעשו רשים בימיו, שכתוב וישם המלך אחשוורוש מס, הוא אחשוורוש ברשעתו מתחילה ועד סוף, וכן נאמר על עשו הוא עשו ברשעו מתחלה ועד סוף, וכן על דתן ואבירם נאמר הוא דתן ואבירם שהיו ברשעם מתחלה ועד סוף, וכן, הוא המלך אחז, שהיה ברשעו מתחילה ועד סוף, אברהם הוא אברהם שהיה בצדקו מתחלתו ועד סופו, הוא אהרן ומשה שהיו בצדקתם מתחלה ועד סוף, ודוד הוא הקטן שהקטין עצמו מתחלה ועד סוף, שכמו שבקטנותו הקטין עצמו למי שגדול ממנו בתורה, כך במלכותו הקטין עצמו, המולך לרב מלך מעצמו, ויש דורשים לשבח שלא היה ראוי ממנו, ויש דורשים לגנאי שלא היה ראוי למלכות אלא נתן הרבה ממנו ונעשה מלך.

מהודו ועד כוש נחלקו רב ושמואל אם היו משני קצות העולם ומלך ביניהם, או שהיו סמוכות ומלך על כל העולם כמו שמלך על עזר, וכן נחלקו כמה שנאמר בשלמה, כי הוא רודה בכל עבר הנהר מתפסח ועד עזה, האם הן משני קצות העולם או שהם ביחד ומלך על כל העולם כמו שמלך על שניהם.

שבע ועשרים ומאה מדינה רב חסדא אומר שבתחילה מלך על ז' ואח"כ על כ' ואח"כ על מאה, אך לפ"ז קשה מה נבאר אצל עמרים שבע שלושים ומאה, שאלו עשרים ומאה הדרוש כרב חסדא.

שנו בברייתא שג' מלכים מלכו בכפת הרקיע, אחאב, שכתוב בו חי ה' אלוקיך אם יש גוי וממלכה אשר לא שלח אדוני שם לבקשך ואם לא מלך עליהם איך יכל השביעים, וכן נבוכדנצר, שכתוב בו אם יש גוי וממלכה אשר לא יתן את ציאונו בעול מלך בבל, וכן אחשוורוש, עמוד ב לכאורה גם שלמה שהיה על כל העולם, ויש לומר שלא נשלמה מלכותו, אך זה מובן למ"ד שהיה מלך ואח"כ מת כהדיוט, אך יש מ"ד ששלמה היה מלך ואח"כ הדיוט וחזר למלוך, ויש לומר ששלמה מלך גם מעל הכיפה שמלך על העליונים והתחתונים, שכתוב וישב שלמה על כסא ה', ואמנם בסנחריב נאמר מי בכל אלוהי הארצות האלה אשר הצילו את ארצם מידי, אך הוא לא כבש את ירושלים, ואמנם בדריש נאמר שהוא שלח לכל עממיא ואומיא ולישניא די דירין בכל ארעא שלמכון יסגא, ויש לומר שהיו ז' ארצות שלא מלך עליהם, שכתוב שפר קדם דריש והקים על מלכותא לאחשוורפניא מאה ועשרין, ואמנם נאמר כה אמר כורש מלך פרס כל ממלכות הארץ נתן לי ה' שם הוא כורש רק ששב שביבא עצמו.

כתוב, כשבת המלך בשנת שלש למלכו, ואומר רבא שכשהתישב בדעתו אמר המלך שבלשצר חישוב אך הוא טעה והוא מחשב ולא יטעה, שנאמר כי לפי מלאת לבבל שבעים שנה אפקוד אתכם, ונאמר למלאות לחריבות ירושלים שבעים שנה, ובלשצר חישוב את שנות נבוכדנצר מ"ה שנה, וכ"ג של אויל מרודך, וב' שנים שלו וביחד שבעים, ואז הוא השתמש בכלי המקדש, ונבוכדנצר מלך מ"ה שנה ששינו שגלו בו' ובח' ובי"ח, גלו בו' לכיבוש יהויקים שהיא השמינית של נבוכדנצר, ובי"ח לכיבוש יהויקים היתה גלות צדקיהו והיא שנת י"ט למלכות נבוכדנצר, שבשנה ראשונה למלכותו כבש את ינינה וכשניה כבש את יהויקים, וכתוב בשלושים ושבע שנה לגלות יהויכין מלך יהודה בשנים עשר חדש בעשרים וחמשה לחדש נשא אויל מרודך מלך בבל את ראש יהויכין מלך יהודה ויוצא אותו מביית הכלא, ל"ז ועוד ח' הם מ"ה, ואויל מרודך יודעים מקבלה שמלך כ"ה, ואמר בלשצר שכיון שעברו ע' שנה למלכות בבל ולא נגאלו לא יגאלו יותר ולכן השתמש בכלי המקדש, אמר לו דניאל על מרי שמיא התרוממת ולמאניא דביתיה היתין קדמן, וכתוב ביה בליליה קטיל בלשצר מלכא, וכתוב ודריש מדא קבל מלכותא כבר שנין שתין ותרתין, ואחשוורוש אמר שלא כתוב למלכות בבל אלא לבבל והיינו לגלות בבל וא"כ יש להוסיף ח' שנים שנה אחת של בלשצר ה' של דריש וכורש, וב' שנים שלו וא"כ מלאו ע' שנה ולא נפדו לי פדו שוב, ולכן הוא השתמש בכלי המקדש, ובא השטן וריקד ביניהם והרג את ושתי, והוא טעה כי יש לחשב מחורבות

ירושלים, אך לפ"ז יש לחשב שבשנת י"ד שלו צריך לבנות את ביהמ"ק וכתוב שלא נבנה, שנאמר באדין בטילת עבדת בית אלהא די בירושלים, ורבא אומר שהשנים לא היו שלימות.

דף יב וכן שנינו, שעוד שנה אחת היתה לבבל ודריש השלימה, ורבא אומר שגם דניאל טעה בחשבון שכתוב בשנת אחת למלכו אני דניאל בינותי בספרים, וכתוב בינותי ומשמע שקודם לכן טעה, אך צריך ליישב בפסוקים שכתוב מלאות לבבל וכתוב לחריבות ירושלים, ורבא אומר שבמלאות לבבל היה סתם פקידה, כמו שכתוב כה אמר כורש מלך פרס כל ממלכות הארץ נתן לי ה' אלוקי השמים והוא פקד עלי לבנות לו בית בירושלים.

ר"נ בר רב חסדא דרש בפסוק כה אמר ה' למשיחו לכוורש אשר החזקתי בימינו, וכי הוא היה משיח, אלא שהקב"ה אמר למשיח קובל אני לך על כורש, אני אמרתי הוא יבנה ביתי ויקבץ גליותי, והוא אמר מי בכם מכל עמו ויעל והיינו מעצמם.

בתחילה כתוב חיל פרס ומדי ואח"כ כתוב למלכי מדי ופרס, ומבאר רבא שהתנו מדי ופרס שאם מאתנו המלכים ממכם שרים, וכשממכם מלכים מאתנו שרים.

בהראותו את עושר כבוד מלכותו ואת יקר תפארת גדולתו, ר' יוסי בר' חנינא מבאר שלבש בגדי כהונה שכתוב בהם לכבוד ולתפארת.

ובמלאות הימים האלה נחלקו רב ושמואל אם היה פיקה או טיפש, שזה פקחות מה שקירב את הרחוקים בתחילה, שאת בני עירו יפייס מתי שירצה, או שזה טיפשות כיון שצריך לקרב בני עירו קודם שאם ימרדו הרחוקים יעזרו לו בני עירו.

תלמידי רשב"י שאלוהו מדוע ישראל שבאותו דור התחייבו כליה, אמר ר"ש מה אתם אומרים, אמרו לו שנהנו מסעודת הרשע, אמר להם א"כ רק בשושן יהרגו, אמרו לו אמור אתה, אמר ר"ש שהשתחוו לצלם, אמרו לו א"כ איך ניצלו, אמר ר"ש שהם השתחוו רק לפנים, לכן הקב"ה עשה עמם לפנים וכן נאמר כי לא ענה מליבו.

בחצר גינת ביתן המלך נחלקו רב ושמואל בבאר פסוק זה, אם פירושו שחילק הראויים לחצר בחצר, ולגינה בגינה, ולביתן בביתן, או שהושיב בתחילה בחצר ולא הספיק, וכן בגינה לא הספיק, עד שהושיבם גם בביתן והספיק, ובברייתא שנו שהושיבם בחצר ופתח בה ב' פתחים אחד לגינה ואחד לביתן.

חור כרפס ותכלת רב מפרש חור מעשה מחט, ושמואל מבאר שהציע להם מילת לבנה,

כרפס, מבאר ר' יוסי בר' חנינא כרים של פסים, על גלילי כסף ועמודי שש מטות זהב וכסף, ר' יהודה אומר הראוי לכסף בכסף ולזהב בזהב ואמר ר' נחמיה א"כ יש קנאה בסעודה, אלא המיטות היו מכסף ורגליהם מזהב,

רצפת בהט ושש מבאר ר' אסי אבינים שבעליהם מחטטים אחריהם, וכמו שכתוב אבני נזר מתנוססות על אדמתו.

ודר וסוחרת לרב מלשון שורות, ולשמואל זה אבן טובה מכרכי היס שקוראים לה דרה והושיב אותה באמצע הסעודה והיא האירה כצהרים, ואצל ר' ישמעאל שנו שקרא דרור לבעלי סוחרה.

וכלים מכלים שונים לא כתוב משונים, ומבאר רבא שיצאה בת קול ואמרה שהראשונים כלו מפני הכלים ואתם שונים בהם, ויין מלכות מבאר רב שלכל אחד השקו יין שגדול ממנו בשנים.

והשתיה כדת מבאר ר"מ כדת של תורה שהאכילה בקרבנות מרובה משתיה, וגם כאן האוכל יותר מהשתיה, אין אונס מבאר ר"א שהשקו לכל אחד מיין מדינתו, לעשות כרצון איש ואיש, מבאר רבא כרצון מרדכי שכתוב בו איש יהודי, וכרצון המן שכתוב בו איש צר ואויב.

גם ושתי המלכה עשתה משתה נשים בית המלכות, ולא כתוב בית הנשים, ומבאר רבא שגם היא התכוונה לחטא כמו שאומרים האנשים שאם הבעל מתעסק בדילועין גדולים אשתו מתעסקת בדלעת קטנה,

עמוד ב ביום השביעי כטוב לב המלך ביין ואמנם הוא ודאי שתה קודם, אך זה היה שבת, ורבא הפסוק להדגיש שכשישראל אוכלים ושותים הם מדברים דברי תורה ודברי תשבחות, אך כשעכו"ם אוכלים ושותים הם מתחילים בדברי תפלות, ובסעודה זו התווכחו האם הפרסיות נאות או המדיניות, ואמר אחשוורוש כלי שאני משתמש בו הוא כשדי רצונכם לראותה, אמרו לו כן ובלבד שתבוא ערומה, ובמדה שהיא עשתה כך עשו לה שהיא העמידה את בנות ישראל ערומות והעבירה אותן בשבתות, ולכן נאמר אחר הדברים האלה כשוך חמת המלך אחשוורוש זכר את ושתי ואת אשר עשתה ואת אשר נגזר עליה, שנגזר עליה כמו שעשתה.

ותמאן המלכה ושתי אף שגם היא היתה פרוצה שהרי שניהם התכוונו לדבר עבירה, אך אומר ר' יוסי בר' חנינא שפרחה בה צרעת, ובברייתא שנו שגבריאיל עשה לה זנב, ויקצוף המלך מאד אומר רבא שלא רק שלא באה אלא שלחה לו ששומר הסוסים של אביה שתה אף כדים ולא השפיע עליו, ואילו אתה משתטה ביין, וחמתו בערה ושלח לחכמים והם חכמי ישראל, יודעי העתים שיודעים לעבר שנים ולקבוע חדשים, ואמר להם שידונו אותה, ואמרו שאם נדון אותה למות מחר יתפכח מיינו ויתבע אותה מאתנו ואם נאמר לו שיוותר לה זה יהיה לזול במלכות, לכן אמרו לו שמיום שגלינו מארצינו ניטלה מאתנו העצה ואיננו יכולים לרדן דיני נפשות, לך לעמון ומרואב שיושיבים במקומם כיון ששוקט על שמרינו, שכתוב בהם שאנן מוצאב מנעוריו ושוקט הוא על שמיו ולא הורק מכלי אל כלי ובגולה לא הלך על כן עמד עצמו בו וריחו לא נמר, לכן התייעץ עם הקרוב אליו כרשנא שתר תרשיש, ור' לוי אמר שפסוק זה רומז על קרבנות, כרשנא שאמרו המלאכים האם הקריבו לפניך כרים בני שנה כמו ישראל,

שחר האם הקריבו שתי תורים, אדמתא האם בנו לפניך מזבח אדמה, תרשיש האם שמשו לפניך בבגדי כהונה שכתוב בהם תרשיש, מרס האם מרסו לפניך בדם, מרסנא האם מרסו לפניך במנחות, ממוכן האם הכינו לפניך שולחן, ואמר ממוכן שהוא המן שהיה מוכן לפורענות, ואמר רב כהנא שההדיוט קופץ בראש.

להיות כל איש שוור בביתו, אומר רבא שלולא שלחו את האגרות הראשונות היו הורגים מיד את ישראל באגרות השניות, שמה יש להודיע על שררה של האיש הרי פשוט שאף גרדי פשוט בביתו הוא שר.

ויפקד המלך פקידים אומר רב שהפסוק **כל ערום יעשה בדת** נאמר על דוד שכתוב **יבקשו לאדוני המלך נערה בתולה**, היינו **אחת**, וכולם רצו לשלוח לו, וכסילי **יפרשו אוולת** נאמר על אחשוורוש שהעמיד פקידים לקבץ את כל הנערות, וכולם החביאו ממנו בנותיהם.

איש יהודי היה בשושן ושמו מרדכי בן יאיר בן שמעי בן קיש, לכאורה אם באים ליחסו ניחסו אותו עד בנימין, אלא כתבו **בן יאיר** שהאיר עיניהם של ישראל בתפילתו, **בן שמעי** ששמע הקל את תפילתו, **בן קיש** שהקיש שערי רחמים ונפתחו לו, כתוב יהודי שבא מיהודה וכתבו ימיני שהוא מבנימין, ריב"ז אומר שאמו מיהודה ואביו מבנימין, ורבנן אומרים שהתגרו המשפחות זו בזו, שמשפחת יהודה אומרת שהיא גרמה ללידת מרדכי שדוד לא הרג את שמעי בן גרא, ומשפחת בנימין אמרה שבא מהם, ורבא אומר שכנסת ישראל אומרת ראו מה עשה לי יהודי ומה שילם לי ימיני

דף יג מה עשה לי יהודי שדוד לא הרג את שמעי ונולד ממנו מרדכי שגרם להמן לשנאה, ומה שילם לי ימיני ששאול לא הרג את אגג שנולד ממנו זה שציער את ישראל, ולר' יוחנן הוא מבנימין וקראו לו יהודי שהוא כפר בע"ז, שהכופר בע"ז וקראו יהודי, כמו שכתוב **איתי גוברין יהודאין**, וכשר"ש בן פזי פתח לדרוש בדברי הימים אמר כל דבריך אחד הם ואנו יודעים לדרשן שכתוב **ואשתו היהודיה ילדה את ירד אבי גדור ואת חבר אבי סוכו ואת יקותיאל אבי זנוח ואלה בני בתיה בת פרעה אשר לקח מרד**, וקראו לה יהודיה שהיא כפרה בע"ז שכתוב **ותלך בת פרעה לרחוץ**, ואמר ר' יוחנן שהיא ירדה לרחוץ מגילולי בית אביה, ולכאורה היא רק גידלה את משה, אלא שהמגדל יתום בביתו זה נחשב שילדו, ירד הוא משה שירד לישראל מן בימיו, גדור שגדר פרצותיהן של ישראל, חבר שחיבר ישראל לאביהם בשמים, סוכו שהיה לישראל כסוכה, יקותיאל שקיוו ישראל לקל בימיו, זנוח שהזניח עונותיהם של ישראל, וכתוב **ג' אבי**, אב בתורה בחכמה ובנביאות, ואלה בני בתיה אשר לקח מרד, ושמו כלב אלא אמר הקב"ה יבא כלב שמרד בעצת מרגלים, ויקח את בתיה שמרדה בגילולי בית אביה.

אשר הגלה מירושלים אמר רבא שגלה מעצמו, ויהי אומן את הדסה היא אסתר לר"מ שמה הוא אסתר ונקראת הדסה שהצדיקים נקראים הדסים שנאמר **והוא עומד בין ההדסים**, ולר' יהודה שמה הוא הדסה ונקראה אסתר שהסתירה דבריה כמו שכתוב **אין אסתר מגדת**, ולר' נחמיה שמה הוא הדסה ונקראה אסתר שכך קראו לה האומות ע"ש אסתרה, לבנה, ובן עזאי אומר שלא היתה גבוהה ולא קצרה אלא בינונית כהדס, ור' יהושע בן קרחה אומר שהיא יתום וירקוקת כהדס אלא שנמשך עליה חוט של חסד. **כתוב כי אין לה אב ואם** וכתוב ובמות אביה ואמה, מבאר ר' אחא שאחר שאמה התעברה ממנה מת אביה וכשילדה אותה מתה האם, ולקחה מרדכי לבת, ולר"מ היינו לאשה כמו שכתוב **ולרש אין כל כי אם כבשה אחת קטנה אשר קנה ויחיה ותגדל עמו ועם בניו יחדיו מפתו תאכל ומכוסו תשתה ובחיקו תשכב ותהי לו כבת**, והיינו שבגלל שבחיקו תשכב היא היתה כבית. **היו לה שבע נערות** רבא אומר שמנתה בהם את ימי השבוע, וישנה ואת נערותיה, לרב הוא האכיל אותה מאכל יהודי ולשמואל האכילה קדלי חזרת, ולר' יוחנן האכילה זרעונים, וכמו שכתוב **ויהיה המלצר נושא את פת כגם ונותן להם זרעונים**.

ששה חדשים בשמן המור מבאר ר' חייא בר אבא שזה סטכת, ורב הונא מבאר שזה שמן זית שלא הביא שלישי, וסכין אותו שהוא משיר השיער ומעדן את הבשר,

בערב היא באה ובבוקר היא שבה, אמר ר' יוחנן שרואים מגנותו שבה שלא שימש ביום,

ותהי אסתר נשאת חן אמר ר"א שנדמתה לכל אחד כאומתו. **ותלקח אסתר אל המלך** בחדש העשירי הוא חדש טבת, וזה חדש שנהנה הגוף מהגוף.

ויאהב המלך את אסתר מכל הנשים ותשא חן וחסד לפניו מכל הבתולות, שאם ביקש לטעום בה טעם בתולה טעם, וכן אם ביקש טעם בעולה טעם, ועשה המלך משתה גדול כדי שתגלה לו אומתה ולא גלתה, והוריד מיסים ולא גלתה ושלח בשמה מתנות ולא גלתה, וכתוב **בהקבץ בתולות שנית** שהוא ביקש עצה ממרדכי והוא אמר לו שאשה מקנאה רק בירך חברתה ולכן הביא שוב בתולות, אך היא לא גלתה שכתוב **אין אסתר מגדת**.

עמוד ב דרש ר"א בפסוק לא יגרע מצדיק עניו שבשכר הצניעות שהיתה ברחל, זכתה שיצא ממנה שאול ובשכר הצניעות שהיתה בשאול זכה שתצא ממנו אסתר, וברחל כתוב **ויגד יעקב לרחל כי אחי אביה הוא**, ולכאורה הוא בן אחות אביה אלא שהוא שאל אותה אם תתחתן עמו והיא אמרה לו כן, אלא שאביה רמאי ולא תוכל לו, אמר לה אני אחיו ברמאות, ואמרה לו האם צדיקים יכולים לרמות, אמר לה שכתוב, **עם נבר תתבר ועם עיקש תתפל**, אמר לה ומה הרמאות, אמרה לו יש לי אחות גדולה יותר ממני, ולא ישיא אותי לפניך, ויעקב מסר לה סמנים, וכשהגיע הלילה אמרה רחל עכשיו תתבייש אחותי ומסרה לה הסימנים, ולכן נאמר **ויהי בבוקר והנה היא לאה**, ומשמע שבליילה לא ידע שהיא לאה בגלל הסימנים שרחל מסרה לה, ולכן יצא ממנה שאול שכתוב בו **ואת דבר המלוכה לא**

הגיד לו אשר אמר שמואל, ולכן זכה שיצאה ממנו אסתר, ואומר ר"א שכשהקב"ה פוסק גדולה לאדם הוא פוסק אותה לבניו ובני בניו עד סוף הדורות שכתוב **וישיבים לנצח ויגבהו**, ואם הגיס דעתו הקב"ה משפילו שכתוב **ואם אסורים בייקים**.

ואת מאמר מרדכי אסתר עושה אומר ר' ירמיה שהיא היתה מראה דם נדה לחכמים.

כאשר היתה באמנה אתו אומר רבא שכשהלכה מחיקו של אחשוורוש טבלה וישבה בחיקו של מרדכי.

בימים ההם ומרדכי יושב בשער המלך קצף בגתן ותרש, אומר ר' חייא רב אבא שהקציף הקב"ה אדון על עבדיו לעשות רצון צדיק והוא יוסף שכתוב **ושם אתנו נער עברי**, והקציף עבדים על אדוניהם לעשות נס לצדיק והוא מרדכי שכתוב **ויודע הדבר למרדכי**, ואמר ר' יוחנן שבגתן ותרש היו טרסיים ודיברו טרסית ואמרו מיום שבאה זו לא ראינו שינה לעינינו בא ונטיל ארס בספל כדי שימות, ולא ידעו שמרדכי היה מיושבי לשכת הגזית והבין ע' לשון, אמר לו והרי משמרת לא כמשמרתך, אמר לו אני אשמור משמרתי ומשמרתך, ולכן כתוב **ויבוקש הדבר וימצא** שהם לא היו במשמרתם.

אחר הדברים האלה, אומר רבא אחר שה' ברא רפואה למכה כדברי ר"ל שהקב"ה לא מכה את ישראל אם לא בורא להם רפואה קודם לכן, שכתוב **כרפאי לישראל ונגלה עוון אפרים**, אך באומות הוא מכה אותם ובורא אח"כ רפואה כמו שכתוב **ונגף ה' את מצרים נגוף ורפוא**.

ויבז בעיניו לשלוח יד במרדכי לבדו אומר רבא שבתחילה הוא רצה במרדכי, ואח"כ בעם מרדכי שזה רבנן, ובסוף את כל היהודים.

הפיל יור הוא הגורל כשנפל הפור על אדר שמת, שבו מת משה והוא לא ידע שמשה גם נולד בו.

ישנו עם אחד אומר רבא אין מי שיודע לומר לשון הרע כהמן, שאמר למלך נאכל אותם, אמר המלך מתירא אני מאלוקיהם שלא יעשה בי כמו שעשה בקודמים, אמר לו שהם ישנו מהמצוות, אמר לו המלך שיש בהם חכמים אמר לו שהם עם אחד, ואם תאמר שאני עושה קרחה במלכותך אך הם **מפורים בין העמים** ואין לך הנאה מהם שהם מפורדים כפרידה שאינה עושה פירות, ואין מהם מדינה, שהם **בכל מדינות מלכותך**, ודתייהם שונות שאינם אוכלים מאתנו ולא מתחתנים עמנו ולא משיאים לנו בנותיהם, **ואת דתי המלך אינם עושים**, שמוציאים את השנה בטענת שה"י פה"י שבת או פסח היום, **ולמלך אין שווה להניחם** שאוכלים ושותים ומבזים למלך, ואילו יפול זכוב בכוסם יוציאוהו וישתו, אך אם המלך יגע בכוס יחבטוהו בקרקע ולא ישתוהו.

אם על המלך טוב יכתב לאבדם, ועשרת אלפים ככר כסף אמר ר"ל שהיה גלוי לפני הקב"ה שהמן ישקול שקלים כנגד ישראל והקדים את שקלי ישראל לשקלי המן, כמו ששנינו באחד באדר משמיעים על השקלים ועל הכלאים, **ויאמר המלך להמן הכסף נתון לך והעם לעשות בו כטוב בעיניך**.